

SANAT EĞİTİMİNDE ÖĞRENCİ VE ÖĞRETMEN İÇİN YENİ BİR KAVRAM: A/R/TOGRAFI¹

Bahar BİLİCİ ÖZTÜRK^{2*}
Şeniz AKSOY^{**}

Özet

Bu makalenin amacı, sanat temelli araştırma yöntemlerinden A/r/tografik modelin öğrenci ve öğretmen açısından nasıl verimli bir şekilde öğrenme-öğretme ortamında değerlendirilebileceğini keşfetmektir. Ayrıca bir diğer amaç ise, A/r/tografi yöntemi ile geleneksel eğitim metotlarının aksine öğretmeni ve öğrenciyi daha aktif kılan, araştırmaya, sorgulamaya davet eden yeni bir yaratıcı eğitim metodu ile araştırmacıları tanıştırmaktır. A/r/tografi alternatif bir araştırma ve uygulama yöntemi olarak 2000’li yılların başından bu yana önce akademik araştırmalara sonra bilimsel makalelere konu olmaya başlamıştır. Öğrenci odağından hareketle süreç boyunca bir devinim içinde olan A/r/tografi gelişim ve değişim gösteren olayların ve öğrenmelerin akışında seyretmesi bakımından da araştırmalar içinde özgünlük ve teklik özelliği gösterir. İlk olarak A/r/tografi üzerinde çalışan Kanada’lı eğitim bilimcilerinden Irwin, bu yeni kavramı alan yazına kazandıran öncü kişilerdendir. A/r/tografi yöntemli yapılan ilk araştırmalar neticesinde başta Kanada olmak üzere dünyanın pek çok ülkesinde bu yeni sanat temelli yöntemi merak eden araştırmacılar pek çok bilim dalında ve eğitim kanalında A/r/tografiyi hayata geçirmek istemişlerdir. Ülkemizde de henüz yeni bir kavram ve yöntem olarak karşılık bulan A/r/tografi temelli araştırmalar, üniversitelerin az da olsa güzel sanatlar eğitimi bölümlerinde öğrencilerin kendi potansiyellerini azami düzeyde ortaya koyabilmelerine fırsat tanıyabilmek adına araştırmacıların ilgi odağı olma yolundadır. A/r/tografi uzmanlar tarafından doğru anlaşılıp bir eğitim öğretim yöntemi olarak tercih edilmesiyle birlikte sanat eğitimi yanı sıra pek çok eğitim sahasında kullanılması beklenmektedir. Bunun sonucu olarak öğrenci ve öğretmenlerin istenen düzeyde hatta beklenilenin üzerinde yaratıcılık ve yeterlikte süreçlerini tamamlayıp benzersiz ürünler ortaya koyabilecekleri düşünülmektedir. Bu da ancak çağa uygun yeni bir bakış açısıyla gerçekleşen alternatif öğrenme- öğretim kanallarının ülkemizdeki öğretmen eğitimini ve öğrenci yetiştirme programlarının gözden geçirilmesi ile mümkün görülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Görsel Sanatlar Eğitimi, A/r/tografi, Sanat Temelli Araştırma, Öğretmen Eğitimi, Sanat Yoluyla Öğrenme

¹ Bu makale 2022 yılında Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Resim-İş Eğitimi Bilim Dalında “Güzel Sanatlar Lisesi Resim Atölye Dersi Öğrencilerinin Yaratıcılık ve Uygulama Becerilerinin Geliştirilmesinde Artografi Yönteminin Rolü” isimli doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

* Dr. Milli Eğitim Bakanlığı, baharbilici@gmail.com ORCI ID: 0000-0002-9657-1240

** Prof. Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı, seniz@gazi.edu.tr ORCID ID: 0000-0001-5101-2691

A NEW CONCEPT FOR STUDENTS AND TEACHERS IN ART EDUCATION: A/R/TOGRAPHY

Abstract

This article attempts to explore how the A/r/tographic model, which is one of the art-based research practices, can be used effectively in terms of students and teachers in the learning-teaching environment. The study also aims to lead researchers to new creative teaching methods where the A/r/tography method is used rather than traditional teaching methods, thereby engaging students in active learning and encouraging them to be research minded and ask questions. The academic focus has been placed on A/r/tography as an alternative practice-based research, and relatedly scientific articles have been produced. Adopting a student-centered approach, A/r/tography, as an ever evolving methodology, is unique and authentic since it traces rapidly changing phenomenon and learning activities. Irwin, one of the Canadian educational researchers who first worked on A/r/tography, is one of the pioneers who introduced this new concept to the literature. Following the initial research on A/r/tography, researchers in most countries, particularly in Canada, who were curious about this new art-based method, intended to incorporate A/r/tography into many branches of science and education. A/r/tography-based research, which is still a new concept and method in our country, attracts researchers' attention. It is thus believed that the use of A/r/tography method will allow fine arts students to live up to their true potential. A/r/tography is expected to be utilized in several fields of education as well as art education when it is properly understood by experts and employed as an educational method. Therefore, it is thought that students and teachers will be able to complete their creativity and competence processes at the desired level, or even exceed expectations, and thus develop unique products. This seems possible only by reviewing the alternative learning-teaching systems, teacher and student training programs in our country from a contemporary perspective.

Keywords: Visual Arts Education, A/r/tography, Arts-Based Research, Teacher Education, Learning Through Art

Giriş

Öğrenci merkezli eğitim felsefesinin temel amacı, yaşam boyu eğitimin geliştirilmesine dayalı, öğrencilerin salt öğretene odaklanmaktan aksine eğitim sürecine aktif katılımının sağlanabileceği ve bu öğrenme modelinin sürekli olarak desteklenmesi üzerinedir. Bu eğitim felsefesi ile istenen, kişisel sorumluluklarını bilen gruba kolayca dâhil olabileceği gibi gruptan bağımsız düşünmeyi de becerebilen ve düşüncelerini cesurca açıklayabilen bireyler yetiştirmektir. Bu bireylerin sınıf ortamında değil tüm yaşamları boyunca kendi kendilerine yetebilir ve motivasyonu yüksek kişilere dönüşebilmeleri de ayrıca istenmektedir (Bransford, Brown & Cocking, 2000; Claxton, 2007; Cullen, Harris & Hill, 2012; Ingalls Vanada, 2011; Sternberg ve Grigorenko, 2000). Bu da öğretmen-okul-öğretim programı odağındaki geleneksel eğitim metotları ile değil yeni eğitim yaklaşımları ile mümkün olabilecektir.

Geleneksel eğitim yaklaşımının çağa uygun olarak kendini güncellememesi halinde pek çok bilgi, beceri ve değerlerin geleceğe nasıl aktarılacağı kaygısı, eğitim bilimlerinde yenilenme sürecini hızlandırmış öğrenci merkezli eğitim ve aktif öğrenme ile ilgili araştırmaların önünü açmıştır. Öğrencilerin klasik öğrenme ile edindikleri bilgileri uzun süre hafızalarında saklayamadıkları, bu bilgileri zaman içinde kullanamadıkları bilgiyi yeniden yapılandıramadıkları, ezber bilgiler ile karşılaştıkları problemleri çözemedikleri hatta öğrenmeyi öğrenemedikleri için de yaratıcılıktan uzak, kendilerini tanımayan, sorunlara duyarsız ve etkisiz kimlikler haline dönüşebildikleri yapılan araştırmalarda görülmüştür

(Açıkgöz, 2002). Öğrenciyi merkeze alan öğrenmede öğretim programı, kitap, okul ve öğretmen odaklı değil çağımızın öncülleri olan araştırma, düşünme, sorgulama, empati kurma, teknoloji ve görsel kültür okur yazarlığı, girişimcilik, analiz etme ve karar alabilme gibi pek çok niteliği sağlayarak öğrenme merkezine öğrencinin kendini almasıyla, kendi bünyesinde yeniden bir araya getirebilmesi beklenmektedir (Özpolat, 2013).

Öğrencinin yaşama hazırlığının en doğal olarak deneyimleyebileceği sanat eğitimi ile kişi, yaşam boyu eğitim süresince benzer yeterlikleri de örgün eğitimin yanı sıra sanat olayları, sergiler, müzeler, yazılı basılı yayınlar ile her türlü görsel-işitsel iletişim araçları ile yaşam boyu öğrenmesini destekleyebilir (Alakuş, 2002, s. 154). İnsanoğlu farklı disiplinlere ve çok yönlü eğitime ihtiyaç duyan bir varlıktır. Sanat eğitimi iletişimde olduğu genel kültür, bilim, felsefe gibi pek çok disiplin aracılığıyla kişide farkındalık geliştirerek uygulama safhası ile birleşimini sağlayarak bireysel ve toplumsal eğitimin en vazgeçilmezlerinden biri haline gelmiştir. Sanat temelli yapılan çalışmalarda görsel sanatlar eğitimi yeniden yapılandırmaya çalışan araştırmacıların, öğrencileri daha merkezde tutan, onları stratejik ve üretken kılan bir öğrenme fırsatı ortamı sunmayı amaçladıkları görülmektedir (Eisner, 2002; Freedman, 2007; Gardner, 2007; Marshall, 2014). Geleneksel öğrenme ortamlarında tek yönlü eğitim sistemi öğrencilerin eleştirel düşünme, merak duyma, sorgulama, yeni anlamlar yaratabilme, öğrenme ve deneme isteğine bağlı risk alabilme gibi ve esneklik kazanabilecekleri bir dizi yaratma eylemini kaçırmaktadır. Ancak yeni sanat temelli araştırma ve öğretim kanalları ile hedefler, çoklu disiplinler arası öğrenmenin yanı sıra sanat merkezli bütünlük öğrenmeyi de mümkün kılmaktadır (Marshall & Donohue, 2014, s.11).

Alternatif Sanat Temelli Bir Araştırma Yöntemi: A/r/tografi

Öğrencilerin bilişsel gelişimini destekleyen sanat temelli araştırma yöntemlerinden biri olan A/r/tografi yöntemi de eğitime ilişkin düşünceleri zenginleştirmek adına klasik yöntemlerin dışında hareket eden değişimi ve gelişimi şart koşan Kanadalı bir grup araştırmacı tarafından 2000'li yılların başlarından itibaren sanat eğitimi terminolojisine girmiştir. A/r/tografi, sürece bağlı olarak devinim içinde gelişen ve değişen bir seri araştırma ile sanat eğitimi yöntemleri arasında yerini almış ve alternatif bir yöntem olarak eğitimin her alanında kullanılmaya başlamıştır (de Cosson, 2003; Irwin, 2003; Springgay, 2003, 2004; Irwin & de Cosson, 2004; Springgay & Irwin, 2004; Springgay, 2005).

A/r/tografi sanatçıların, eğitimcilerin, araştırmacıların çalışmalarından oluşan sanat temelli bir araştırma yöntemidir (Sinner vd., 2006). A/r/tografiyi tüm araştırma yöntemlerinden ayıran özelliklerinin başında birbirinden farklı disiplin ve düşünme kanallarını bir arada kullanabilmesi gelmektedir. A/r/tografi başlangıçta otoetnografi, fenomenoloji, eylem araştırması ve görsel etnografi gibi bilinegelmiş araştırma yöntemlerini geliştirip daha yaygın kılmayı amaçlarken bir yandan da bu yöntemlerden beslenerek ortaya çıkmış karma bir yöntem bilimdir (Güneş, Aksoy, & Özsoy, 2022). A/r/t ve Grafi sözcüklerini bir araya getirmesiyle de sanat, sorgulama (araştırma) ve öğretme (öğrenme) kelimelerini de aynı çatı altında toplayıp yazı ile çalışma bütünlüştürülmüştür. Süreci ortaya konan ürün kadar önemseyen ve varılan noktaya gelinceye kadar ki yaşanan, değişen ve gelişen sürekli canlı sorgulamayı ön plana konumlandıran A/r/tografi yöntemi; sanat, araştırma ve (öğrenme) öğretmenin ayrılmaz bir bütün olduğu halinin altını çizer (Keser ve Narin, 2017).

Springgay vd, 2005 yılında yapmış oldukları çalışmada, A/r/tografi yöntemini alternatif bir araştırma yöntemi olarak alan yazına kavram yoluyla kazandırmışlardır. A/r/tografi yöntemini altı kavramla ilişkilendirerek açıklamışlardır. Bu kavramlar; bitişiklik, yaşayan(canlı)sorgulama, mecaz, açıklıklar, yankılanmalar ve aşırılıktır. Irwin ve Springgay'ın birlikte geliştirdikleri altı kavram, Pourchier (2010)

“Araştırma Olarak Sanat: A/r/tography ile Var Olmak Adlı Kitap İncelemesi” adlı araştırmada şu şekilde açıklanmaktadır;

1-Bitişiklik; araştırmacının A/r/t oluşumunda vurgulanan artist/sanatçı, researcher/araştırmacı ve son olarak teacher/öğretmen kimliklerinin birbiriyle olan ilişkilerini araştıran sorgulamayı kasteder.

2- Yaşayan (canlı) sorgulama (soruşturma); A/r/tografi, insanın varlığıyla birlikte sahip olduğu kimlik ve rollerinin sorgulanması sonucunda sanat, araştırma ve öğretim yoluyla yaşam içinde ele alınmasından bahseder.

3-Metafor (Mecaz); sanatçılar yaşanmışlıkları, duygu ve düşünceleri ile tecrübelerini mecaz dediğimiz kavramlar altında yeniden bağlantılar ve örüntüler kurup yeni keşiflerde ve önerilerde bulunabilmesinden söz eder.

3- Açıklıklar; A/r/tografi, sonuç odaklı değil süreç içinde gelişen istikamet ve verilerin birbiriyle olan görünür ya da görünmeyen kesişmelerinden ve aralarındaki iletişimden etkilenir ve yol alır.

4- Yankılanmalar; A/r/tografik çalışmalar süresince gerçekleşen pek çok hareket vardır. Bu hareketler, araştırmacıları baştan tahmin edemeyeceği yeni olasılık ve çağrışımlara erişmesini sağlar.

5- Aşırılık (Ekstra); Bilinegelmiş klasik öğretimi ve uygulamaların çok ötesinde, araştırmacının kalıplaşmış düşünce ve öngörülerinin dışında seyrederek. Yeni ufuklar açarak denememiş olanı imkân sunar.

Öğrenci Açısından A/r/tografi Yöntemi

Sanatın; duygu, düşünce ve imgelerin bir anlatım formuna dönüşmesi sonucunda meydana geldiğini, sadece yeteneklerle ilgili bir alan olarak değil, zihnin bir başka boyutta çalışması ile ilgili olduğunu makalelerinde belirten Ayaydın & Özsoy (2011), çoklu zekâ ile düşünen bireylerin sanatsal ürün kadar süreç içindeki düşünme biçimlerinin de önemini ortaya koymak istemişlerdir. Çünkü sanat ürününün ortaya konma sürecindeki pek çok yaşanan olay ve olgu, karşılaşılan deneyim ve eylemler ile edinilen tüm bilgiler, doğrudan sanat eserinin yaratım amacını, yöntemini hatta şeklini doğrudan etkileyeceği düşünülmektedir. Kişisel birtakım farklılıklar, yetenek ve beceri düzeyi, kalıtım gösteren algı ve yansıtma tipleri sonucunda beklenen istendik üretimlerin ötesinde, çok daha çeşitli ve yaratıcı hatta benzersiz özgünlükte eser ve üretimlerin ortaya konması kaçınılmazdır. Öğrencinin sınıf içindeki ve dışındaki tüm öğrenmelerini kıymetli ve özgün kılan olgu ise onu diğerlerinden ayıran kişisel özellikleri olduğu gerçeğidir. A/r/tografi de öğrencinin sanat eğitimi ile kendi zekâ ve öğrenme tipine en uygun anlatım ve yaratımı keşfedebilmesini amaçlar. Sanat temelli A/r/tografi yöntemli eğitimin de karakterinde bulunan süreç içindeki kendiliğinden yaşanan değişimler ve açılımlar, Irwin ve Springgay’ın (2003) birlikte geliştirdikleri altı kavramı da bünyesine alarak öğrencinin öğrenmesi boyunca kendi yaşamsal sorgulamasına dayalı olarak gerçekleşmektedir.

Barney 2009 yılında sanat temelli araştırma yöntemi olan A/r/tografiyi sanat sınıflarında nasıl uygulamaya koyabileceğini araştırmak üzere yola çıktığı doktora tezinde, sanatçı/araştırmacı ve öğretmen kimliklerinin sanata olan etkisini anlayabilmek adına bir elbise mecazından yararlanmıştı. Bu çalışma ile öğrencilerin sahip oldukları rol ve kimlikleri değerlendirilmesinin yanı sıra araştırmacının da kendi rol ve kimliklerinin sanat sınıfına olan etkisi incelenmiştir. Her öğrencinin kendine seçtiği elbise, bir kimlik mecazı olarak ele alınmıştır. Ortaya birbirinden farklı süreç içinde değişim ve canlı sorgulama içinde şekillenen anlatımlar çıkmış, öğrencilerin kendilerini özgürce ifade edebilecekleri bir saha yakalanmaya çalışılmıştır. Sanat eğitiminin en önemli amaçlarından birinin de bireylerin kendi özgün anlatımlarına yine kendi istekleri ve yetenekleri doğrultusunda ulaşabilmelerine aracı olmak varsayıldığında, A/r/tografi yönteminin itici gücünün yadsınamaz büyüklükte olduğu gerçeğidir.

2012 Ulusal Sanat Eğitimi Derneği Sanat Eğitiminde Araştırma Semineri Elliot Eisner Doktora Araştırma Ödülü'nü almaya hak kazanan Moore, (2013). “*Bir Yaşam Sanatı Geliştirmek*” adlı tezine dayanarak yazdığı makalesinde A/r/tografi yöntemi ile sosyal sorunlara duyarlı öğrencileri ile yaptığı çalışmasıyla bağ kurmuş, ortaya farklı yetenek ve yaratıcılığa dayalı estetik çalışmalar çıkmasına aracı olmuştur. Araştırmacı çalışmasının sonucunda geleneksel yöntemlerdeki gibi salt bir sanat eseri ortaya çıkarmayı hedeflememiş, öğrencilerin birbirleriyle ilişkileri yanı sıra bireysel ve toplumsal duyarlıklarını tespit edebileceği sürecin zenginliklerini gözler önüne sererek süreci araştırmanın öncül hedefi haline getirmiştir. Öğrenciler yapılan çalışmanın sonucunda araştırmacının kendi sürecine dair sanatsal ve araştırmacı tecrübelerinden istifade etmiş, öğretmenlerinin rehberliğinde kendi üretimlerinde devinim ve değişimi yakalama fırsatı edinmişlerdir. A/r/tografi yönteminin bu dönüştürücü hareketi ile öğrencilerin, sadece öğreten odaklı değil kendi öz girişimleriyle de araştırmalarını destekledikleri görülmüştür. A/r/tografinin sınır tanımazlığa yanı sıra çeşitliliğe olan inancı ile öğrenciler bireysel ve ortak deneyimleri aracılığıyla öğrenmelerini keşfetmiş, ayrıca A/r/tografi'nin sanat eğitimindeki önemini yaşayarak fark etmişlerdir.

Öğretmen Açısından A/r/tografi Yöntemi

Öğretmen odaklı eğitim sistemi aksine A/r/tografi yöntemi, öğretmeni de tıpkı öğrenciler gibi sürekli öğrenmeye ve sorgulamaya davet etmektedir. Bu yapısı ile araştırma ve deneyim içine giren öğretmen öğrencileri için canlı bir rol model oluştururken, aynı zamanda da sürecin içindeki seyreden gelişim ve değişime göre öğrencilerinin kendi yol haritalarının oluşturabilmesi için teşvik edici bir rehber rolü üstlenir.

“*Ortaokulda Gelişen Sanat*” adlı A/r/tografi temelli araştırmada araştırmacı, kendisinin de öğretmen olarak çalışmakta olduğu ortaokulda, seçmiş olduğu bir sanat eğitimi sınıfının, ders öğretim programını inceleyerek “karmaşık felsefesi” üzerinden yeniden yorumlamak istemiştir. Sahip olduğu sanatçı-araştırmacı kimliğini, öğretmen kimliği ile harmanlayan araştırmacı sanatın eğitim ile olan bağlantılarını 9. sınıf öğrencileri üzerinden sorgulamıştır. Araştırma boyunca takip edilen süre içinde öğrenciler ve araştırmacı kendilerini sayısız değişken ve sürekli akış içindeki öğrenme ortamının karmaşık yapısı içinde bulmuşlardır. Ortaya konan işlerin sürecinden ve sonuçlarından referansla sürekli bir yapılanma içinde bulunma ihtiyacı duyduklarını belirten öğrenciler ve araştırmacı A/r/tografi yöntemi ile bu sorunlarını kolaylıkla aştıklarını ve yeniyeye daha kolay adapte olduklarından söz etmişlerdir. Bu çalışmanın kendilerine olan olumlu tesirinden bahseden öğrenciler, kendilerinin aktif öğrenme halinde kaldıklarını, öz farkındalıklarının geliştiğine şahit olduklarını ve dünyayı algılamalarında gözle görünür gelişmeler yaşadıklarını ifade etmişlerdir (Marsh, 2013). Öğrencinin merkeze yerleştirildiği, öğrencinin sahip olduğu kimlik ve öğrenme becerilerinden yola çıkıldığı, farklı pek çok disiplinin araştırmaya beraber koşulduğu A/r/tografi ile yapılan çalışmalar göstermektedir ki sonuç odaklı eğitim yerine sürecin önemli olduğu bir eğitim bakış açısına ihtiyaç vardır. Öyle ki kaliteli ve anlamlı bir seri düşünsel ve pratik eylemler bütünü, öğrenciye varılan sonuç ya da üründen çok daha fazlasını kazandırabileceği düşünülmektedir. A/r/tografi yönteminde Marsh'ın da çalışmasında belirttiği gibi uygulama boyunca değişkenlerin süreklilik arz etmesi ve çeşitlenerek bir karmaşa oluşturması öğrenciyi olduğu kadar öğretmeni de aktif ve uyanık kalmaya davet etmektedir. Her karşılaşılan aşama ya da karşılaşmada öğrenci kendini çalışmada tam ifade edebilmek için duruma göre esnek ve risk alma derecesinde kararlı olmaya çalışmak durumunda kendini zorladığı görülmüştür. Bu noktada öğrenci kadar öğrenmeye açık olan öğretmen de sürece bağlı olarak kendi iç denetiminde yaptığı gibi öğretici rehberliğini de sürekli canlı sorgulama ile dinç tutmaktadır. Sanat eğitiminin diğer eğitim alanlarından farkı, yaratıcılık ve yetenek gelişimini kolayca görebilmemizi sağlayan süreç içindeki değişim ve gelişimin de sonucun değerlendirilmesine dâhil edilmesidir. A/r/tografi yöntemi ile sanatçı, araştırmacı

ve öğretmen olduğu kadar öğrenen rollerinde sürekli gelişim içinde olan öğretmen, kendi öz deneyim ve A/r/tografik rollerini de öğrencilerinin öğrenmelerinde sürekli referans kullanır. A/r/tografi ile canlı bir sorgulama içinde olan öğretmen en az öğrencileri kadar değişime ayak uydurmak, yeniliklere açık olmak ve akışa uygun olarak şekil almak durumunda kalır. Bu da ancak kendini tüm rolleri ve kimliklerini iyi tanıması ve zamanında doğru atılımlarda bulunması ile mümkündür.

A/r/tografi ve Yazı

Öğrenci ve öğretmeni süreç içinde kendi deneyimlerini fark etmeleri ve yol haritalarını çizebilmeleri hatta canlı sorgulamalarını sürekli kılabilmesi için kullandıkları yazılı ve görsel notlar A/r/tografi yöntemini diğer uygulama ve araştırma yöntemlerinden ayıran bir diğer özelliktir. Öyle ki salt deneyim ile öğrenmenin mümkün olmayacağını savunan Dewey, öğrenmeyi etkin kılabilmek için yansıtıcı düşünmeyi şart koşmaktadır. İlk olarak Dewey tarafından bir bilginin daha etkin, daha uzun ve daha titiz bir şekilde kullanılabilmesinin ancak yansıtıcı düşünme ile mümkün olduğu gerçeğidir (Köksal ve Demirel, 2008).

Yansıtıcı öğrenme ve uygulamayı sırasıyla üç basamakta inceleyen Raw, Brigden ve Gupta, ilk basamağın karşılaşılan bir durum ya da olayın kişiyi rahatsız etmesi olarak ortaya çıktığını belirtir (2005). İkinci olarak, bu rahatsız eden olay ya da olgu hakkında harekete geçen kişi, eleştirel bir analiz ile üçüncü basamağa geçen kişi olay ya da olgu üzerinde güncelleyerek bir takım zihinsel değişikliklere gider (Raw, Brigden ve Gupta, 2005). A/r/tografi yöntemli sanat eğitiminde de öğretmen ve öğrenci öğrenme-eylem sürecince gelişen farkındalıklarını, karşılaştıkları sorunlar ile buldukları çözümleri, zihinsel ve beceriye dayalı taslak ve eskizlerini, bireysel duygu ve düşüncelerini günlük adı altında defterlerde kalıcı öğrenmeyi sağlayabilmek için yazılı olarak tutabilmektedirler. Günlük tutma ve eskiz çizmenin yanı sıra dijital ses ve video kaydı alarak, fotoğraf ile anı ya da durumu kayıt altına alarak, çalışma süreçlerini ve ürünlerinin gelişimini gösterir portfolyo tutarak öğrenme sürecini daha etkin ve kalıcı hale getirebilmektedirler (Dixon, 2009).

Neves'in 2013 yılında gerçekleştirmiş olduğu; "*Daima Ağacım Olacak: İlkokulda Yer ve Kimlik Üzerine Bir A/r/tografi Çalışması*", adlı araştırma bir öğretmenin çalışmakta olduğu ilkokulda öğrencileri ile sahip oldukları kimlik üzerine sanatsal bir çerçevede uygulamalar ve sorgulamalar ile elde ettiği iç içe deneyimler üzerinedir. Kimlik mecazının kullanıldığı bu çalışmada öğrenciler; araştırmacı, öğrenen rolleriyle sanat pratiğinde gerçekleştirdikleri bir seri çalışma sonucunda, uygulayıcı öğretmen ile öğrenci odaklı sanat projeleri ve kişisel sergilerde çalışmalarını sergilemişlerdir. Bu sayede yaşadığı Salt Lake County'de bulunan dağların kendisi üzerindeki tesiri ve onun için olan anlamı üzerine sorgulamalarda bulunan araştırmacı, benlik ve aidiyet kavramlarını çözümlerken öğrencileri de sınıf ortamında geliştirdikleri farklı kodlar ve çağrışımlarla da kendi sorunsallarını çözmeye devam etmişlerdir. Hem araştırmacı hem de öğrenciler, çalışma süresince edindikleri bir günlük ile kendilerinin ve birbirlerinin gelişim ve değişimini notlar ve çizimlerle güncel olarak takip etmişlerdir. Bu çalışma ile A/r/tografi aracılığıyla, yazılar ile uygulamalar yan yana gelmiş, öğrencilerin ve araştırmacının sanatı yaşamla nasıl sorgulayıp birleştirebildiklerini görmeleri açısından, önemli bir keşif halini almıştır. Sürecin sanat eğitimi için önemini ortaya koyan çalışma, görsel kaynaklar kadar yazılı güncelerin de öğrencileri canlı yaşam sorgulamaya davet etmesi bakımından A/r/tografi'nin dinamik ve akışkan yapısının uyarıcı olduğunu göstermektedir. Araştırmada öğrencinin öğrenme süreci boyunca sahip olduğu yetenek ve yaratıcılığın yanı sıra içinde yaşadığı coğrafya, etkileşimde olduğu çevre, aile, sahip olduğu kültür ve merak gibi pek çok kavram en az araştırmacının (öğrenenin) farklı rolleri ve birbiriyle olan ilişkileri kadar önemli olduğu görülmüştür. Bu ilişkileri ve kavramları zihinsel olarak kurguya hazırlayan ve görünür kılan ise uygulamadan önceki safha olan yazılı, eskiz vb. görsel notların olduğu

tespit edilmektedir. Yazıyı uygulama ile birleştiren sanatçı, araştırmacı ve öğrenen-öğretici rolleri, A/r/tografinin en temel dinamiği halinde diğer araştırma türlerinden kendini ayırması ile dikkat çekmektedir.

A/r/tografide yazının kullanımı sayesinde değişken ve akışkan olan zaman, insan algılarının etkileşime geçtiği çevre ve karşılaşmalar ile önceden kestiremediği bir yola girmektedir. Bu serüven boyunca planlayamadığı ama karşılaştıkça çözümlendiği pek çok sorunu tecrübeye çevirebilmek için yazma edimini kullanan araştırmacı-öğrenen, analizini ve buna bağlı uygulamalarını daha seri ortaya koymaktan çekinmez. Bunun sebebi kendi planlamasını yine kendi düşüncelerini yazı ve taslaklarla görünür kılmaya ihtiyacından kaynaklanmaktadır. A/r/tografi ile istenen, öğrencilerin ve öğretmenlerin kendi düşüncelerini duyabilen, imgelerini görebilen, zihinsel süreçlerini yazı ile de destekleyebilen fertlere dönüşüp cesaretle yaratımlarını sanatsal yollarla hayata geçirebilmeleri yönünde bir davranış geliştirebilmeleridir.

Sonuç

A/r/tografi yöntemi öğrencilerin bilişsel gelişimi yanı sıra sanatsal yeterlik ve yaratıcılıklarını da desteklemesi bakımından dünyada sanat eğitimi yöntemleri arasında gösterilmeye 2000'li yıllar da başlamıştır. A/r/tografi yönteminin Türkiye'de ilk kez tanıtılması ise 2014 yılında Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği (GÖRSED), Prof.Dr. Vedat Özsoy moderatörlüğünde gerçekleştirilen "Görsel Kültür ve A/r/tografi" adlı uluslararası sanat panelinde gerçekleşmiştir. Türkiye'de ilk akademik araştırma ise Güneş (2018), tarafından "Sanat Eğitimcisi Yetiştirmede Alternatif Bir Yöntem: Resim Atölye Dersinde A/r/tografi" isimli doktora çalışması adı altında araştırmacının, örgün bir eğitim öğretim sürecinde değerlendirilme ve deneme fırsatı yakaladığı araştırma ile mümkün olmuştur. A/r/tografi yönteminin kullanımıyla araştırmacı, kendisinin seçmiş olduğu "transit" kavramı üzerinden kendi sanatsal ve ifadeci çözümlerini yapmış, A/r/tografinin kendisine has olan çeşitlilikte yazım, anı, kişisel not ve fotoğraflar ile desteklediği plastik anlatımına ulaşmıştır. Araştırmacı yine kendi tecrübeleri ışığında Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalında okumakta olan son sınıf 7 katılımcı öğrenci ve beraberinde sorumlu akademisyenin katılımı ile yürüttüğü uygulamasını atölye ortamında tamamlamış, öğrencileri ile yapmış olduğu çalışmanın ürünlerini bir sergi ile izleyiciye sunmuştur. Araştırmacı çeşitli düşünce yollarına ulaşmak için keşif yapmanın, yaşayan sorgulama içinde sürekli aktif bulunmanın, ders içi olduğu kadar ders dışı öğrenmenin de eğitimin bir parçası olduğunun fark edilmesini sağlayan A/r/tografi yönteminin yararlarından bahsetmiştir. Araştırma yapabilen, sorgulayan, problemlere karşı yeni çözümler bulan bireylerin yetişmesinde, A/r/tografinin sanatçı/araştırmacı/öğretmen-öğrenen rollerini tek tek ve bir bütün olarak etkileşimli halde kullanımına iyi bir örnek teşkil ettiğini çalışmasında ispatlamıştır.

Yine ülkemizde ilk kez Bedir Erişti ve Irwin (2021), tarafından sanat eğitimi araştırmalarına kaynaklık edecek "A/r/tografi Uygulama Tabanlı Araştırma Yöntemi" adlı A/r/tografi yöntemini tanımlayan bir kitap 2021 yılında araştırmacıların ve sanat eğitimcilerin bilgisine sunulmuştur. Yazarlar bugüne değin yapılmış uygulamalar üzerinden A/r/tografi'yi disiplinler arası ama sıra dışı bir sanat temelli yöntem olarak belirtmiştir. Araştırmacılar sanatsal ve eğitsel süreçlerin birbirleriyle olan etkileşimi hakkında yaptıkları incelemeleri, Anadolu Üniversitesi lisansüstü ve doktora öğrencilerinin gerçekleştirmiş oldukları örnekler, üzerinden bir araya getirerek A/r/tografi yöntemini açıklamaya çalışmışlardır (Bedir Erişti ve Irwin, 2021).

A/r/tografi yöntemini diğer araştırma yöntemlerinden ayıran temel özellikler ise öğrenciyi en az öğretmen kadar kendi öğrenmelerinden sorumlu kılmasıdır. Bunun sebebi öğretmen merkezli

yaklaşımlar ile pasif alıcısı konumunda bırakılan öğrenciyi geleceğin çağdaş bir insanına dönüşümünün imkânsız kılacağı endişesidir. 21. yüzyıl insanında aranan pek çok pozitif bilim ve yetiden doğan farkındalıkların ancak sanat temelli eğitim yöntemleriyle öğrencinin ve öğretmenin faydasına koşulmasıyla mümkün olabileceği düşünülmektedir. A/r/tografi yöntemli bir sınıf içi eğitim ile kazanılacak olan beklenen davranış değişiklikleri ve hedef öğrenmeler yanı sıra hayat boyu öğrenme ve sorgulamanın da kapılarını aralayacaktır. Öyle ki zeki, eleştirel, araştırmacı ve çözümcü bireylerin yetişmesi öğrenmeyi birlikte ele alarak hem okul hem de dışarıda bütünlemeye devam edecektir. Öğretmen ve okul odağını kendine çeviren öğrenci 21 yy. modern, akılcı ve sezgisel potansiyelini sanat eğitimi ile de A/r/tografi temelli öğrenmelerin getirileri ile birleştirerek üretken ve aktif bir kimliğe erişebilecektir. Bu noktada eğitim veren okulların, ders öğretim programı ve içeriklerinin, öğretmenin yeterlik ve tutumlarının belli bir ölçüde güncellenmesi ile mümkün olacağı düşünülmektedir. Yapılacak olan A/r/tografi temelli sanat eğitimi uygulamalarına örnek teşkil edebilecek bilimsel araştırma ve incelemelerin alan öğretimi ve eğitim sistemimizi çağın yeni ihtiyaçlarına göre uyarlanmasında yardımcı olabileceği düşünülmektedir. Zira A/r/tografi temelli uygulama ve eğitim yöntemleri süreç içinde değişim ve gelişime ayak uydurabilen, doğal bir mekanizma geliştiren, çözümçü, önyargısız ve deneysel kimliklerin işe koşulmasıyla gerçekleştirilebilir. Güzel sanatlar eğitimi veren eğitim ve öğretim kurumlar ile üniversitelerin öğretmen ve öğrenci yetiştirme programlarını yeniden düzenleyerek, sanat temelli yöntemleri pratiğe dökebilecek, tecrübeli ve donanımlı bireyler yetiştirmeleri gerekmektedir. A/r/tografi uygulamalarının hemen hemen her eğitim-öğretim alanında ve kademesinde kolayca uygulanabilir olması, öğrenmeyi sınıf ortamında sınırlamaması ve öğrenciyi kendi öğrenme merkezine teşvik etmesi bakımlarından pek çok alternatif kazanımı da beraberinde getireceği düşünülmektedir. A/r/tografi yöntemli sanat eğitimi ile dersin alışılmalı işleyişinden uzaklaşan öğrenci, araştırma yapabilen, sanatsal yaratımlar ortaya koyabilen yanı sıra kendi yaratım sürecini kontrol edebilen kişilere dönüşmeleri beklenmektedir. Dolayısıyla bu araştırmanın önemi ve amacı değerlendirildiğinde öğrenciler ve öğretmenler açısından pek çok yenilikçi ve birbirini destekleyici eğitim öğretim etkileşimine rastlamak mümkün olacaktır. Ülkemizde sanat eğitimi alanında okul öncesinden başlayarak her kademe de uygulanabilirliği mümkün olan A/r/tografi yöntemi ile akademik araştırma yapmak isteyen araştırmacılara, lisansüstü öğrencilere ve öğretmenlere ışık tutacağı ve örnek teşkil edeceği düşünülmektedir. Bu çalışma evrensel normlarda vücut bulan sanatçı, araştırmacı ve öğretici rollerini bir arada kullanabilmesine fırsat vermesi bakımından öğretmenler içinde ayrıca önem arz etmektedir.

Kaynakça

- Açıkgöz, K. (2002). *Aktif Öğrenme*, İzmir: Eğitim Dünyası Yayınları,
- Alakuş, A. O. (2003). *İlköğretim Çağındaki Bireyler Bakımından Sanat Eğitiminin Gerekliliği*, Diyarbakır e-sosder (Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi), 4, 1-9.
- Ayaydın, A. & Özsoy, V. (2011). *Çoklu Zekâ Kuramı'na Dayalı Öğretimin İlköğretim 6. Sınıf Resim-İş Dersinde Öğrenci Tutumuna Etkisi*, Türk Eğitim Bilimleri Dergisi. 9 (3). 497-518
- Barney, D. T. (2009). *A study of dress through artistic inquiry: Provoking understandings of artist, researcher, and teacher identities*. Doktora Tezi, The University of British Columbia, Vancouver, BC.
- Bedir Erişti, S. D., Irwin, R. T. (Ed.) (2021). *"A/R/TOGRAFI Uygulama Tabanlı Araştırma Yöntemi"* Ankara: Pegem.

- Bransford, J. D., Brown, A. J., & Cocking, R. R. (Eds.) (2000). *How people learn: Brain, mind, experience and school*. Washington, DC: National Academy Press.
- Claxton, G. (2007). *Expanding young people's capacity to learn*. *British Journal of Educational Studies*, 55 (2). 115-134.
- Cullen, R., Harris, M. & Hill, R. (2012) *The learner-centered curriculum: Design and implementation*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- De Cosson, A. F. (2003). (Re) *searching sculpted A/r/tography:(Re) learning subverted- knowing through aporetic praxis*. Doktora tezi. University of British Columbia.
- Dixon, B. J. (2009). "*A Formative Experiment Investigating The Use Of Reflective Video Journals To Increase High School Students' Metacognition*". A dissertation submitted to the faculty of San Diego State University and the university of San Diego in partial fulfillment of the requirements for the degree doctor of education. San Diego State University. San Diego.
- Eisner, E. (2002). *Arts and the creation of mind*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Freedman, K. (2007). *Artmaking/troublemaking: Creativity, policy, and leadership in art education*. *Studies in Art Education*, 48(2). 204-217.
- Gardner, H. (2007). *Five minds for the future*. Boston, MA: Harvard Business School Press.
<http://www.gorsed.org.tr/>
- Güneş, N. (2018). *Sanat Eğitimi Yetiştirilmede Alternatif Bir Yöntem: Resim Atölye Dersinde A/R/Tografi*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Güneş, N., Aksoy, Ş., & Özsoy, V. (2022). *Sanat temelli bir araştırma yöntemi: Yaşayan sorgulama olarak A/r/tografi*. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37(1), 291-303. doi: 10.16986/HUJE.2021066642
- Ingalls Vanada, D. (2011). *Designing thinking: Developing dynamic learners in the arts*. Saarbrücken, DE: Lap Lambert Academic Publishing.
- Irwin, R. (2003). *Toward an aesthetic of unfolding in/sights through curriculum*. *Journal of the Canadian Association for Curriculum Studies*, 1(2).
- Irwin, R. L., ve De Cosson, A. (Eds.). (2004). *A/r/tography: Rendering self through arts based living inquiry*. Pacific Educational Press.
- Köksal, N. ve Demirel, Ö. (2008). *Yansıtıcı Düşünmenin Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Uygulamalarına Katkıları*. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 34. 189-203.
- Keser, N., & Narin, H. (2017). *Sanat Temelli Bir Soruşturma Yöntemi: A/R/Tografi*. *Humanitas-Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*. 5(10). 193-203.
- Marsh, R.C. (2013). *Evolving Art in Junior High" All Theses and Dissertations*. 3872
<https://scholarsarchive.byu.edu/etd/3872> sayfasından erişilmiştir.
- Marshall, J. (2014). *Art practice as research in the classroom: Creative inquiry for understanding oneself and the world*. *International Journal of Arts Education*, 8 (1). 13-24.

- Marshall, J. & Donahue, D. (2014). *Art-centered learning across the curriculum: Integrating contemporary art in the secondary school classroom*. New York. NY: Teachers College Press.
- Moore, K. R. (2013). *Developing an Arts of Living* Visual Arts Research, Vol. 39, No. 2 pp. 116-125, University of Illinois Press
<https://www.jstor.org/stable/10.5406/visuartsrese.39.2.0116> sayfasından erişilmiştir.
- Pourchier, N. M. (2010). *Art as Inquiry: A Book Review of Being with A/r/tography* Georgia State University, Atlanta Georgia USA, The Qualitative Report Volume 15 Number 3 May 2010 740-745
<http://www.nova.edu/ssss/QR/QR15-3/springgay.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Raw, J., Brigden, D. & Gupta, R. (2005). *Reflective diaries in medical practice*, Reflective Practice. 6 (1), 165-169.
- Sinner, A., Leggo, C., Irwin, R. L., Gouzouasis, P., & Grauer, K. (2006). *Arts-based education research dissertations: Reviewing the practices of new scholars*. Canadian Journal of Education, 29(4). 1223-1270.
- Springgay, S. (2003). *Cloth as intercorporeality: Touch, fantasy, and performance and the construction of body knowledge*. International Journal of Education & the Arts, 4 (5). <http://ijea.asu.edu/v4n5/> sayfasından erişilmiştir.
- Springgay, S. (2004a). *Inside the visible: Youth understandings of body knowledge*. Doktora Tezi, The University of British Columbia, Vancouver, BC.
- Springgay, S. (2004b). *Body as fragment art-making, researching, and teaching as a boundary shift*. R. Irwin & A. de Cosson (Ed.), *A/r/tography: Rendering self through arts-based living inquiry* 60-74. Vancouver, BC: Pacific Educational.
- Springgay, S. & Irwin, R. L. (2004). *Women making art: Aesthetic inquiry as a political performance*. A. L. Cole, L. Neilsen, J. G. Knowles & T. C. Luciani (Ed.), *Provoked by art: Theorizing arts-informed research* içinde 71-83. Halifax, Nova Scotia: Backalong.
- Springgay, S., Irwin, R. L., & Kind, S. W. (2005). *A/r/tography as living inquiry through art and text*. Qualitative Inquiry, 11(6). 897-912.
- Sternberg, R., & Grigorenko, E. (2000). *Successful intelligence in the classroom*. Theory into Practice, 43(4). 274-280.
- Özpolat, V. (2013). *Öğretmenlerin Mesleki Önceliklerinde Öğrenci Merkezli Eğitim Yaklaşımının Yeri*. Millî Eğitim Sayı 200 Güz, <http://www.gorsed.org.tr/>